

Ana Radović Kapor
Diplomacija za neovisnost
Iskustvo Crne Gore

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske /
Disput

Zagreb, 2023.

Inoslavu Bešku,
mom “Strašnom Sudu”
bez kojeg ova knjiga ne bi postojala

SADRŽAJ

Uvod	13
1. Teorijski pristup	17
1.1. Osnovne definicije	17
1.2. Ciljevi diplomacije	18
1.3. Diplomatsko pravo	20
1.3.1. Bečka konvencija o diplomatskim odnosima – glavne odredbe	22
1.4. Paradiplomacija	26
1.4.1. Paradiplomacija ili konstitutivna diplomacija?	27
1.4.2. Razlozi za konstitutivnu diplomaciju	28
1.4.3. Nacionalistička paradiplomacija	29
1.5. Protodiplomacija	31
1.6. Konstitutivna diplomacija i diplomatsko pravo	32
2. Politička i diplomatska povijest Crne Gore	35
2.1. Crna Gora nakon Berlinskog kongresa	38
2.1.1. Odnosi s drugim državama	39
2.1.2. Administrativne promjene	40
2.2. Crna Gora u Prvom svjetskom ratu	41
2.3. Crna Gora u međuratnom periodu	44

2.4. Crnogorska diplomacija	46
2.4.1. Faze crnogorske diplomacije	46
2.4.2. Crnogorska diplomacija u vrijeme osamostaljenja: 1878-1918.	47
2.4.3. Diplomatski odnosi i predstavništvo u Crnoj Gori	48
2.4.3.1. Prostorije diplomatskih misija na Cetinju	50
2.4.4. Diplomatsko predstavništvo Crne Gore u inozemstvu	50
2.4.4.1. Crnogorsko diplomatsko predstavništvo u Beogradu	51
2.4.4.2. Crnogorsko diplomatsko predstavništvo u Francuskoj	51
2.4.4.3. Crnogorsko diplomatsko predstavništvo u SAD-u	52
2.4.5. Konzulati i počasni konzulati Crne Gore	53
2.4.6. Diplomatsko zastupanje trećih zemalja	54
2.4.7. Crnogorska <i>ad hoc</i> diplomacija	56
2.4.8. “Obiteljska diplomacija”	57
2.4.9. Kraj diplomatskih odnosa	58
2.4.10. Crnogorska diplomacija u emigraciji	59
2.5. Crna Gora u Drugom svjetskom ratu	60
2.6. Crna Gora u FNRJ/SFRJ	61
2.6.1. Crnogorski identitet u FNRJ/SFRJ	63
2.6.2. Razvoj Crne Gore od 1946. do 1990. godine	65
2.7. Crnogorci u diplomaciji FNRJ/SFRJ: od 1945. do 1974. godine	67
2.7.1. Crnogorci u Saveznom sekretarijatu za vanjske poslove	69
2.7.1.1. Koordinacijsko tijelo	72
2.8. Crna Gora i diplomacija SFRJ: od 1979. do 1992. godine	74
2.8.1. Institucija vanjskih poslova Crne Gore	75
2.8.2. Nacionalni ključ	77
2.8.2.1. Nacionalni ključ za mjesto saveznog sekretara za vanjske poslove SFRJ	79
2.9. Kraj SFRJ	79

3. “Treća Jugoslavija”	81
3.1. Crna Gora u “Trećoj Jugoslaviji”	81
3.1.1. “Ratni referendum”	82
3.1.2. Crna Gora za vrijeme sankcija	84
3.1.3. Uključivanje u rat	86
3.1.3.1. “Rat za mir” – opsada Dubrovnika	86
3.1.4. Otúdenost od Srbije i Miloševića	88
3.1.5. NATO-ova intervencija 1999.	91
3.1.6. Daljnje pogoršanje odnosa	93
3.2. Crnogorska diplomacija za vrijeme “Treće Jugoslavije”	95
3.2.1. Crna Gora i UN	102
3.2.2. Misije	104
3.2.2.1. Crnogorska predstavništva u inozemstvu	106
3.2.2.2. Misije akreditirane u Crnoj Gori	110
4. Državna zajednica Srbije i Crne Gore	113
4.1. Beogradski sporazum	114
4.2. Crna Gora nakon Beogradskog sporazuma	115
4.3. Ustavna povelja u teoriji	118
4.4. Ustavna povelja u praksi	119
4.5. Rasprava o Državnoj zajednici	125
4.6. Obnova crnogorskog identiteta	128
4.6.1. Kontrola državnih granica	128
4.6.2. Crnogorski državni simboli	129
4.6.3. Spomenici i drugi simboli	131
4.6.4. Jezik	132
4.6.5. “Analiza crnogorske medijske scene”	135
4.7. Stav prema neovisnosti	137
4.7.1. Evropska unija	137
4.7.2. Nacionalne manjine u Crnoj Gori	140
4.7.3. Srbija	141
4.7.4. Srpska pravoslavna crkva	144
4.7.5. Međunarodni sudionici	147

4.8. Ususret referendumu	151
4.8.1. Unionistički i suverenistički pokreti	151
4.8.2. Pravila referenduma	153
5. Diplomacija Državne zajednice Srbije i Crne Gore	157
5.1. Ministarstvo spoljnih poslova Državne zajednice	160
5.1.1. Prva politička konstelacija: Svilanović–Lukšić	162
5.1.2. Druga politička konstelacija: Drašković–Bošković	164
5.1.3. Odnosi dvaju ministara vanjskih poslova	165
5.2. Financiranje diplomacije Državne zajednice	170
5.3. Imenovanje šefova diplomatsko-konzularnih predstavništava	174
5.4. Zastupljenost u multilateralnim organizacijama	176
5.4.1. Članstvo u Vijeću Evrope	177
5.5. Neusklađeni vizni režim	179
5.6. Diplomatske putovnice i lažni diplomati	180
5.7. Opoziv veleposlanika imenovanih za trajanja SR Jugoslavije	181
5.8. Podjela diplomatskih mjesta	186
5.9. Služba za istraživanje i dokumentaciju	189
5.10. Crnogorska Diplomatska akademija	192
5.11. Brifing s crnogorskim diplomatima	193
5.12. Predstavništva stranih država u Crnoj Gori	195
6. Crnogorski diplomati u diplomaciji Državne zajednice Srbije i Crne Gore	201
6.1. Atributi diplomata	202
6.1.1. Atributi crnogorskih diplomata	203
6.2. Razlozi koji stoje iza diplomatskog položaja	209
6.3. Problemi crnogorskih diplomata prije mandata	213
6.3.1. Slučaj Bojana Šarkića	213

6.3.2. Slučaj Dragiše Burzana	215
6.3.3. Slučaj Branka Perovića	217
6.4. Lobiranje za neovisnost Crne Gore	218
6.5. Odnosi unutar diplomatskog predstavništva	223
6.6. Problemi crnogorskih diplomata tijekom mandata	226
6.6.1. Veleposlanstvo Državne zajednice u Belgiji	226
6.6.2. Misija Državne zajednice pri Evropskoj uniji	226
6.6.3. Misija Državne zajednice pri OESS-u u Beču	228
6.6.4. Stalna misija pri Ujedinjenim narodima	230
6.7. Primanje uputa	232
6.8. Izvještavanje iz diplomatskog predstavništva	235
6.9. Diplomati iz drugih zemalja o neovisnosti	239
6.10. Značaj crnogorske diplomacije	242
7. Primjena teorijskog okvira: od paradiplomacije preko protodiplomacije do potpune suverenosti	247
7.1. Uloga crnogorskog Ministarstva inostranih poslova	248
7.2. Konstitutivna diplomacija Crne Gore	251
7.3. Protodiplomacija Crne Gore	252
8. Zaključak	257
Prilog:	
O značaju i metodologiji istraživanja uloge crnogorske diplomacije u obnovi crnogorske državne neovisnosti	265
Izvori i literatura	273
O autorici	285

UVOD

Crna Gora, jedina republika koja je nakon raspada SFRJ ostala u zajednici sa Srbijom, potkraj 1990-ih počela se udaljavati od svog tadašnjeg, mnogo većeg, saveznika. Te dvije republike formirale su 1992. godine Saveznu Republiku Jugoslaviju koja se predstavljala kao država nasljednica SFRJ. Međutim, u Rezoluciji 777 Vijeća sigurnosti UN-a iz rujna 1992. izričito se navodi da je država ranije poznata kao Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija prestala postojati.¹ Deset godina kasnije, potpisivanje Beogradskog sporazuma utrla je put državnoj zajednici Srbiji i Crnoj Gori, koja je više sličila na eksperiment nego na stabilnu, funkcionirajuću državu.

Ustavnom poveljom te novoformirane državne zajednice određeno je da će ona imati jedinstveno međunarodno predstavništvo, jedinstveno tržište i više zajedničkih institucija (Skupštinu, predsjednika, sud, Vijeće ministara i pet ministarstava). Oba dokumenta, Beogradski sporazum i Ustavna povelja, sadržavala su eksplicitnu klauzulu o istupanju, koja je propisivala da se svaka država članica na nju može pozvati tri godine nakon uspostave Državne zajednice, a nakon referenduma. Iako je neovisnost naznačena, pa je samim time bila prihvatljiva svim potpisnicima, u Povelji je naznačeno

¹ *Rezolucija Vijeća sigurnosti 777 – UNSCR*. United Nations Security Council Resolutions (1992). <http://unscr.com/en/resolutions/doc/777>

da bi se, u slučaju istupanja Crne Gore iz Državne zajednice, međunarodni dokumenti koji se odnose na Saveznu Republiku Jugoslaviju odnosili i u cijelosti važili za Srbiju kao sljedbenicu. Nadalje, država članica koja iskoristi pravo istupanja ne nasljeđuje pravo na međunarodno-pravni subjektivitet (Ustavna povelja, čl. 60).

Crna Gora je obnovila svoju neovisnost 2006. godine, no trogodišnje razdoblje koje je tome prethodilo bilo je nepronično, a putanja pune suverenosti ovisila je o unutarnjim crnogorskim prilikama, odnosima sa Srbijom i međunarodnim akterima. Potpora EU-a i SAD-a bila je prijeko potrebna, ali nije svesrdno pružana. Zbog nevoljkosti tih glavnih međunarodnih aktera, uloga crnogorskih diplomata u periodu prije neovisnosti bila je veoma važna radi osiguravanja potpore crnogorskom osamostaljenju.

Povelja je definirala da su vodeći međunarodni ciljevi Državne zajednice članstvo u evropskim strukturama s naglaskom na EU-u i usklađivanje “propisa i prakse s evropskim i međunarodnim standardima” (*ibidem*, čl. 3). Također je istaknuto da će Srbija i Crna Gora biti jedinstven međunarodno-pravni entitet i članica globalnih i regionalnih organizacija (*ibidem*, čl. 14). Dok su te odredbe o jedinstvenome međunarodnom subjektu bile na snazi, crnogorski diplomati lobirali su za osamostaljenje Crne Gore, točnije – za raspad države koju su predstavljali u inozemstvu. Bio je to slučaj nezabilježen u povijesti diplomacije.

Angažman crnogorskih diplomata u zajedničkim inozemnim misijama nije po svemu usporediv s angažmanom hrvatskih i slovenskih diplomata potkraj trajanja druge Jugoslavije. Tek poslije referenduma 1991. godine o formiranju konfederacije, odnosno osamostaljenju ako konfederacija bude nemoguća, moglo se postaviti pitanje lobiranja za međunarodno priznanje, ali je primarni cilj hrvatskih diplomata, prije međunarodnog priznanja i primanja Hrvatske u Ujedinjene narode, bio zaustaviti agresiju na Republiku Hrvatsku (Berković, 2006: 49-51). Istodobno je beogradski Savezni sekretarijat za vanjske poslove smjenjivao odnosno udaljavao